

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мистецтв
Кафедра ДПМ та дизайну

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ємельова А. П.
(підпис) (прізвище, ініціали)

«___» _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____

«___» _____ 2024 р.

ТРАДИЦІЙНІ УКРАЇНСЬКІ СВЯТА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ШКОЛЯРІВ (ХОЛОДНИЙ БАТИК)

Кваліфікаційна робота студентки
групи ОМ-20
ступінь вищої освіти «бакалавр»
спеціальності 014.12 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)
Губи Анастасії Володимирівни

Керівник: к.пед.н.,
доцент кафедри ДПМ та дизайну
Ейвас Л. Ф.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Губа Анастасія Володимирівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав(ла) і не одержував(ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлений(а). Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Губа А.В. _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА.....	6
1.1. Національна свідомість – сутність та основні визначення.....	6
1.2. Українські традиційні свята як інструмент розвитку національної свідомості школярів.....	10
1.3. Особливості декоративних композицій із застосуванням народної обрядової символіки в творчості сучасних українських митців	14
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ В МАТЕРІАЛІ.....	22
2.1. Виникнення ідеї декоративної композиції на тему традиційних українських свят в техніці холодного батіку.....	22
2.2. Формування задуму декоративної композиції: вибір сюжету, форескізна, ескізна робота, стилізаційний відбір.....	25
2.3. Особливості виконання роботи в матеріалі.....	28
Висновки до розділу 2.....	29
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	32
ДОДАТКИ.....	35
Додаток А.....	35
Додаток Б.....	41

ВСТУП

Україна – країна з багатою історією, вишуканою культурою та неповторною душею, несе на собі невичерпний скарб традицій та свят, які переплелися з часом і стали відображенням національної ідентичності. Ці свята не просто відображають минуле, але й мають потужний потенціал для формування національної свідомості, особливо серед молодого покоління.

Актуальність дослідження представлена образними можливостями впливу духовних та образних традицій українських народних свят на розвиток молодої людини, школяра, на становлення її національної свідомості. Сучасний розвиток суспільства вимагає особливої уваги до формування національної свідомості у молодого покоління. Одним з важливих інструментів цього процесу є збереження та вивчення традиційних українських свят. У контексті дослідження важливим стає розуміння сутності та значення цих свят для формування національної свідомості школярів. Практичним аспектом цього дослідження є використання образної мови декоративно-прикладного мистецтва, зокрема техніки холодного батику, що є важливим засобом для втілення образів традиційних українських свят у мистецьких творах.

Мета дослідження полягає у передачі українських народних святкових традицій засобами декоративно-прикладного мистецтва, а саме техніки холодного батику для впливу на розвиток національної свідомості школярів,

Відповідно до мети були окресленні відповідні **завдання дослідження**:

1. Аналізувати теоретичні джерела для з'ясування сутності та основних визначень, дотичних до поняття «національна свідомість».
2. Розглянути особливості традицій українських традиційних свят як інструменту для формуванні національної свідомості серед учнів шкіл.
3. Аналізувати особливості декоративних композицій з використанням народної обрядової тематики в творчості сучасних українських митців.
4. Розробити та виконати практичну роботу – декоративну композицію в техніці холодного батику за образною тематикою традиційних народних свят.

Об'єктом дослідження є традиційні українські свята в образотворчості, зокрема, декоративно-прикладному мистецтві.

Предметом дослідження є можливості образного впливу традиційних українських свят на розвиток національної свідомості школярів через призму твору декоративно-прикладного мистецтва.

Методи дослідження – бібліографічний (робота з літературними джерелами), теоретичний (аналіз, синтез, порівняння, систематизація літератури, що досліджувалася), художньо-мистецтвознавчий аналіз робіт митців декоративно-прикладного мистецтва.

Одержані результати було застосовано в публікації тез «Народна обрядова символіка у декоративних композиціях сучасних українських митців» у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Науково-методична організація процесу підготовки фахівців в системі художньо-педагогічної освіти: досвід, перспективи», 14-15 травня 2024 р. (м. Одеса, Україна). Також їх можна використати як методичне забезпечення при вивченні холодного розпису тканини у позакласній роботі закладів середньої освіти, в чому полягає їх практичне значення.

Структура кваліфікаційної роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, який налічує 28 позицій та 29 додатків. Основний зміст викладено на 26 сторінках. Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 45 сторінки.

РОЗДІЛ 1

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

1.1. Національна свідомість – сутність та основні визначення

Національна свідомість є складною та мінливою соціокультурною конструкцією, яка відображає сприйняття індивідом своєї приналежності до певної нації або етнічної групи, а також розуміння та ідентифікацію з її цінностями, історією, культурою, традиціями та мовою [16].

Основні визначення та аспекти національної свідомості включають такі елементи, як ідентифікація та самосвідомість, культурна спадщина, емоційна зв'язаність та соціально-політична обумовленість.

Ідентифікація та самосвідомість включає в себе усвідомлення особистого національного походження, відчуття належності до певної нації та розуміння себе як частини цієї спільноти. Елементи самосвідомості в цьому контексті означають розуміння власної ідентичності як представника певної нації, з усією її культурною, історичною та соціальною спадщиною [18], що може включати свідоме відчуття національної ідентичності, впевненість у своїх культурних та історичних коріннях, а також активну підтримку та захист національних цінностей.

Ідентифікація з національною спадщиною означає відчуття зв'язку з культурою, мовою, традиціями та історією своєї нації, що впливає на формування особистої ідентичності. Це може включати гордість за досягнення своєї нації, бажання ділитися та просувати свою культурну спадщину, а також прагнення зберегти і розвивати традиції для майбутніх поколінь.

Культурна спадщина є невід'ємною частиною національної свідомості. Вона складається з усіх матеріальних і нематеріальних елементів, які передаються з покоління в покоління і відображають історію, традиції, цінності та ідентичність певного народу або групи людей. Це означає усвідомлення

основних цінностей, які визначають культурний ідентитет нації, таких як свобода, справедливість, толерантність, солідарність тощо, а також повагу та підтримку традицій, звичаїв, свят та обрядів [24].

Національна культурна спадщина включає в себе різноманітні аспекти, такі як мова, література, мистецтво, архітектура, музика, танці, народні звичаї, релігійні обряди та багато іншого. Ці елементи не лише відображають індивідуальність кожного народу, а й утримують його спільноту разом, допомагаючи формувати відчуття єдності та приналежності. Культурна спадщина також відіграє важливу роль у формуванні національної ідентичності та самосвідомості. Вона допомагає людям зрозуміти своє минуле, відчутти себе частиною історії свого народу та розвивати повагу до своєї культурної спадщини. Збереження, охорона та вивчення культурної спадщини є важливим завданням для кожної країни. Це допомагає зберегти унікальність кожної культури і передати її цінності майбутнім поколінням [22]. Таким чином, культурна спадщина не лише відображає історію та ідентичність нації, а й є основою для подальшого культурного розвитку та співвідноситься з національною свідомістю.

Емоційна зв'язаність у контексті національної свідомості виражається у глибоких почуттях гордості за свою націю, патріотизму, прив'язаності до національних символів і традицій. Це також означає відчуття спільності з іншими представниками своєї нації та співпереживання їхнім радощам і труднощам. Емоційна зв'язаність з нацією може виникати через спільні історичні події, культурні цінності та спільні досягнення, що сприяє формуванню внутрішньої прив'язаності та ідентифікації з національним колективом. Емоційна зв'язаність і культурна спадщина є взаємопов'язаними аспектами національної ідентичності та свідомості. Одним із факторів, що сприяє формуванню емоційної зв'язності, є спільні історичні досвід та події, які відбувалися в минулому нації. Наприклад, спільна трагедія чи перемога може сприяти виникненню почуття спільності та солідарності серед членів нації. Такі

емоційно-заряджені події можуть стати ключовими елементами у формуванні національної ідентичності. Культурні обряди, свята, символи та традиції також можуть викликати емоційні реакції у членів нації, що сприяє підтримці емоційної зв'язності. Наприклад, святкування національних свят чи використання національних символів може викликати почуття гордості та приналежності до спільної національної спільноти. Також важливою є роль медіа та культурних інституцій у формуванні емоційної зв'язності. Медійні програми, фільми, музика та література можуть викликати емоційні реакції у глядачів та читачів, які сприяють зміцненню їхнього зв'язку з нацією. Загалом, емоційна зв'язність грає важливу роль у формуванні та утриманні національної свідомості, оскільки сприяє почуттю спільності та ідентифікації зі своєю нацією серед її членів [3].

Соціально-політична обумовленість національної свідомості визначається її впливом на різні аспекти життя суспільства. Національна свідомість є результатом взаємодії різних соціальних, політичних, економічних та культурних факторів, які впливають на сприйняття та ідентифікацію людей зі своєю нацією.

1. Соціальні фактори, такі як класові відносини, етнічні структури, освіта та медіа, мають величезний вплив на формування національної свідомості. Наприклад, соціально-економічні нерівності можуть сприяти появі конфліктів між різними етнічними або соціокультурними групами, що впливає на сприйняття та ідентифікацію зі своєю нацією. Освіта і медіа також відіграють важливу роль у формуванні національної свідомості, впливаючи на сприйняття історії, культури та політики країни. Політичні фактори, такі як політичні інститути, ідеологія, також мають значення у формуванні національної свідомості. Політичні рішення та дії правлячого режиму можуть впливати на спосіб, яким люди сприймають свою національну ідентичність [16]. Наприклад, політика, що спрямована на заохочення чи пригнічення конкретної культури чи мови, може мати значний вплив на формування національної свідомості.

У різних країнах та серед різних груп людей національна свідомість може виявлятися по-різному і мати різний ступінь вираження. Вона є важливим елементом соціокультурної динаміки та має значний вплив на індивіда, суспільство.

Національна свідомість українців під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну виявилася критично важливою та суттєвою для мобілізації суспільства та забезпечення внутрішнього єднання. Це стало ключовим фактором у відстоюванні територіальної цілісності, суверенітету та незалежності України.

Українське суспільство відчуло загрозу свого існування і відразу звернулося до своєї ідентичності та культурної спадщини. Значна частина населення виявила глибоке відчуття прив'язаності до своєї нації, гордості за історичні досягнення та визначні моменти української історії. Національна свідомість стала джерелом патріотизму, що проявилось в масових акціях підтримки Збройних Сил України, волонтерській допомозі, участі в оборонних заходах та зміцненні національного оборонного потенціалу. Крім того, важливою складовою національної свідомості стала мовна ідентичність, виражена у збереженні та розвитку української мови як символу національної самосвідомості [28].

Значний вплив на формування, розвиток та підтримку національної свідомості українців має мистецтво. Митці створюють роботи, які відображають реалії війни. Ці твори виступають як засіб вираження емоцій та почуттів, які знайдуть відгук у серці кожного українця, а також сприяють об'єднанню суспільства у боротьбі за свою незалежність. Художники активно підтримують патріотичні цінності у своїх роботах. Вони розповсюджують позитивні ідеали, вшановують героїчні вчинки українців, силу духа, міць та незламність нації. Багато творів стають символами боротьби за свободу та незалежність. Вони мобілізують та надихають народ до активних дій, відстоювання незалежної, вільної та сильної держави [27].

1.2. Українські традиційні свята як інструмент розвитку національної свідомості школярів

Формування та розвиток національної свідомості у школярів – це не лише збереження культурної спадщини чи підтримка патріотизму. Це процес, що сприяє гармонійному розвитку особистості. Кожна краплинка історії, кожен виток національної культури - це крапелька, яка набирає значення для розуміння себе та світу. Усвідомлення власної національної ідентичності допомагає школярам зрозуміти себе як частину великого історичного процесу, а також розвивати толерантність та повагу до різноманіття культур. Така свідомість допомагає формувати цінності, які не лише підтримують внутрішню гармонію, але й сприяють активній громадянській позиції та взаєморозумінню у сучасному світі.

Метою розвитку національної свідомості школярів є виховання молодого покоління на традиціях українського народу, сприяючи форсуванню в їхній свідомості любові до рідної землі та гордості за її минуле і сучасне. Історія нашого народу багата на цінності, які передаються з покоління в покоління. Традиції, звичаї та обряди не лише об'єднують нас, але й виховують справжніх патріотів, морально зрілих та фізично досконалих громадян. Вони відображають нашу самобутню історію, гуманістичну ідеологію та багату спадщину. Дане виховання спрямоване на створення цілісної особистості, яка не лише відчуває національні цінності, але й є носієм загальнолюдських ідеалів [15].

Національне виховання є невід'ємною складовою формування особистості, особливо в контексті українського суспільства. Воно включає в себе різноманітні засоби та методи, спрямовані на передачу культурних та історичних цінностей, які формують національну ідентичність та світогляд. Рідна мова, історія, фольклор, мистецтво, народний календар, символи та символіка – це лише деякі з аспектів, які відіграють ключову роль у національному вихованні. Ці засоби допомагають не лише зберегти культурну спадщину, але й сприяють формуванню соціального досвіду та національної самосвідомості. Важливо, щоб

національне виховання надавало молоді можливість досягнути багатство духовної культури свого народу, розвивало національну ментальність та сприяло формуванню громадянських якостей. Процвітання України неможливе без активного впливу національного виховання на молоде покоління, яке виступає основною силою для подальшого розвитку країни. Таким чином, головною метою національного виховання на сучасному етапі є передача соціального досвіду, розвиток духовної культури та формування національної ідентичності, що є важливими складовими формування громадян України.

Шляхи сприяння національному вихованню молоді включають:

- популяризацію національних традицій;
- формування та переконання у соціальному досвіді;
- посилення культурної активності;
- зацікавленість інформаційними аспектами;
- практичні стимули;
- організацію пізнавальних та дослідницьких дій вихованців;
- залучення їх до активної участі у виховних заходах, що базуються на народних традиціях [17].

Українські традиції визначають взаємодію між людьми, природою, духовну цінність кожної особи та народу в цілому. Кожна нація, народ і соціальна група мають свої звичаї, які сформувалися протягом століть і зберігаються поколіннями. Звичаї не лише регулюють життя народу, але й відображають його світогляд та взаємини між людьми. Ці взаємини, у свою чергу, впливають на розвиток народної культури.

Справжніми творцями культурних традицій в Україні виступали козаки, селяни та ремісники. Це виразно відображалось у мистецтві, зокрема у танцях, піснях та інструментальному фольклорі, де використовувалися різноманітні музичні інструменти, такі як бубон, скрипка, сопілка, литавра, бандура та гуся. Українські обрядові пісні, колядки, щедрівки, а також народні святкування, наприклад, на Масляна або Івана Купала, є неодмінною частиною культурного

спадку. Важливе значення для українців має і сімейне життя, яке супроводжується багатьма ритуалами, обрядами та традиціями [8].

При формуванні національної свідомості школярів доцільно враховувати проведення різноманітних заходів з популяризації народних традицій. Серед таких заходів можуть бути святкування Івана Купала, Трійці, Великодня, святого Миколая, Масляної, Різдва, а також тематичні вечори, присвячені весільним обрядам, народженню дитини, весняним святам перед початком посівного сезону, а також осіннім традиціям після збору урожаю.

Традиційні свята в Україні сприяють розвитку національної свідомості серед школярів через кілька механізмів. По-перше, збереження та передача культурних цінностей. Під час відзначення свят учні знайомляться з українськими традиціями, звичаями, та обрядами. Це допомагає зберегти і передати від покоління до покоління культурну спадщину та український національний дух. По-друге, формування патріотичних почуттів. Відзначення свят, які пов'язані з важливими подіями в історії України (наприклад, День незалежності, День Гідності і Свободи), сприяє формуванню патріотичних почуттів та гордості за свою країну серед школярів. Також варто сказати про важливість розуміння історичного контексту свята. Під час вивчення традиційних свят учні отримують можливість поглибити своє розуміння історії України та її культурних традицій. Це допомагає сформувати об'єктивне уявлення про минуле своєї країни та її внесок у світову історію. Також важливим є розвиток соціальних навичок. Участь у підготовці та відзначенні свят сприяє розвитку соціальних навичок, таких як спілкування, співпраця, та взаємодія з іншими людьми. Вона також сприяє формуванню в учнів поваги до інших культурних традицій та толерантного ставлення до різноманітності. Стимулювання творчості та самовираження теж є одним з механізмів розвитку. Під час підготовки до свят учні мають можливість виявити свою творчість та самовираження шляхом участі в різноманітних мистецьких, музичних, та літературних заходах [20].

Відзначення свят, які відображають важливі події в історії країни, є дуже важливим механізмом формування патріотичних почуттів серед школярів. Такі свята нагадують молодому поколінню про досягнення та важливі події у житті їхньої країни, а також про внесок попередніх поколінь у її розвиток і процес становлення як нації.

Під час святкування Дня незалежності, наприклад, школярі можуть долучитися до різноманітних заходів, які підкреслюють важливість незалежності, свободи та суверенітету України. Це може бути участь у виставках, концертах або проведення уроків з історії, присвячених цій події.

День Гідності і Свободи теж має велике значення для формування патріотичних почуттів. Він нагадує про важливість боротьби за гідність та свободу людини, про активну участь українців у захисті своїх прав та демократичних цінностей.

Ідентифікація з такими святами допомагає школярам розуміти свою роль у сучасному суспільстві, відчувати себе часткою українського народу та прагнути до розвитку і процвітання своєї країни. Такі враження та досвід стимулюють в них гордість за свою культуру, історію та націю, що є важливим для формування патріотичної свідомості.

Також вивчення традиційних свят у школі допомагає учням поглибити своє розуміння історії України та її культурних традицій. Це надає їм можливість побачити ширший контекст подій, які відображаються у святах, та розуміти їх значення в історичному аспекті. Під час підготовки до свят учні можуть дізнатися більше про історію свята, його походження, еволюцію та зміни, які відбувалися протягом часу. Наприклад, вивчення походження Масляної або Великодня може допомогти учням краще зрозуміти стародавні українські традиції та їхнє значення в суспільстві. Вивчення символіки та обрядів свят дозволяє учням дізнатися більше про культурні та історичні витоки цих традицій. Наприклад, аналіз символіки Великодня може виявити зв'язок з не тільки християнською традицією, але також і з дохристиянськими обрядами

весняного оновлення. В додаток до самого свята учні можуть вивчати історичні події, які стали основою для його відзначення [9].

Українські традиційні свята відіграють важливу роль у формуванні національної свідомості серед школярів. Ці свята не лише зберігають історичну спадщину та культурні цінності України, а й сприяють розвитку патріотизму, любові до рідної землі та її традицій. Під час святкування українських традиційних свят школярі отримують можливість вивчати історію, народні звичаї, мистецтво та культуру свого народу. Вони вчаться цінувати та поважати власну національну спадщину, а також розуміти роль, яку вони відіграють у формуванні колективної ідентичності та національного об'єднання. Таким чином, українські традиційні свята можуть бути важливим інструментом у процесі розвитку національної свідомості серед школярів, сприяючи формуванню глибокого розуміння та почуття належності до власної культурної спадщини.

1.3. Особливості декоративних композицій із застосуванням народної обрядової тематики в творчості сучасних українських митців

Українська культура має багату історію та традиції, які відображаються у народних обрядах, звичаях. Одним із цікавих аспектів творчості українських митців є застосування народної обрядової тематики у декоративних композиціях. Це не лише відображення культурної спадщини, а й вираження унікального художнього бачення сучасних митців.

Використання обрядової тематики у декоративних композиціях є важливим елементом у творчості українських митців, оскільки це сприяє збереженню і відтворенню культурної спадщини українського народу (Рис.А.1.1). Мистецтво виступає як засіб передачі та збереження культурних цінностей, а використання традиційних мотивів, обрядових символів та колориту у творчості сприяє збереженню історичного досвіду та духовної цінності українського народу [25].

Митці, використовуючи народні теми, втілюють у своїх роботах унікальність культурного доробку, що передається з покоління в покоління. Вони не лише продовжують традиції минулих поколінь, але й створюють нові способи сприйняття та інтерпретації цих традицій (Рис. А.1.2). Це дозволяє розглядати культурну спадщину у новому світлі, розширює художні можливості та відкриває нові горизонти для креативного вираження мистецтва.

Особливу увагу варто звернути на те, як традиційні мотиви та символи втілюються в різних художніх жанрах. Це можуть бути картини з вишивкою, графіка з елементами народних орнаментів, декоративні вироби із зображенням обрядових дій та інше. Кожен жанр мистецтва дає можливість митцям висловлювати свої ідеї та почуття за допомогою народних образів, що відкриває нові шляхи для творчого розвитку і взаємодії з глядачем.

Більшість декоративних композицій, які використовують народну обрядову тематику, мають за основу символи. Ці символи виявляють значний духовний потенціал культури. Для українського етносу національна символіка є важливим аспектом, що допоміг українському народу зберегти свою самобутність під час спроб асиміляції [26]. В сучасних умовах, зокрема під час воєнного конфлікту, коли Росія намагається знищити українську державність, мову та культуру, виникає загроза втрати національної ідентичності. Тому питання відродження національної культури стає особливо актуальним: збереження власної національної спадщини в умовах важких випробувань лежить на наших плечах. Кожна культура має свою систему символів, які виникають у результаті взаємодії мислення і свідомості, фольклору та мови, і вони відображають культурно-історичну духовність народу і обумовлені його менталітетом.

Традиційні символи українців, будь то державні, релігійні, міфологічні чи обрядові, відображають життєві й духовні координати народної культури. Вони підтверджують глибину та унікальність цієї культури, надають значення всьому, що відбувається в житті народу. В Україні особливою повагою визначаються

символи, успадковані від давніх слов'ян, які є своєрідною «візитівкою» країни [11].

Народні символи можуть мати різні форми виявлення. Звукові символи включають у себе назви мови, пісні, а також назви священних місць, як от Чернеча гора, Савур-могила, а також водойми, ліси і гори, які часто відображаються у фольклорі і піснях. Кольорові символи виражаються через поєднання жовтого і синього, чорного і червоного, малинового, які мають особливе значення і символіку. Графічні символи, такі як тризуб, хрест, стріла, коло, водяні хвилі та ламана, також є важливими виразниками національної ідентичності. Речові символи включають у себе елементи національного одягу, рушники, хустки та посуд, які також мають глибоке культурне значення. Предметні символи, такі як прапор, клейноди, бунчуки та гетьманська булава, є символами державності та влади. Харчові символи, такі як борщ, вареники, сало, пироги та квас, також мають своє місце у народній символіці та культурі. Образні символи, які включають у себе калину, вербу, дуб, тополь, соняшник, чайку, лелеку, козу, корову, бджолу та інші тварини, також відображають різні аспекти природи та життя українського народу [2].

Українська народна символіка витікає з глибин минулих віків і втілює у собі красу, яка переживає випробування часу. Український народ зберігає в собі велику кількість оберегів, які використовуються для лікування, прикрашання, захисту від зла та інших цілей. Однією з основних рис українського менталітету є духовний зв'язок з природним оточенням. Народні символи складаються з одягу, предметів, рослин, тварин та орнаментів. Українці відтворюють геометричні орнаменти рослин і тварин на вишивках, сорочках, рушниках, столовому посуді, кованих виробах, різьбленні, барельєфних прикрасах житла, печах у хатах, гончарних виробах, гравюрах і писанках (Рис. А.1.3-5). Традиційна фольклорна символіка українців має яскравий національний колорит і формувалася протягом тисячоліть. Поширено багато пісень і легенд про народну символіку, які використовуються в обрядах і звичаях.

Дослідники семантики, відзначають до 120 різних знакових систем, що використовуються для створення геометричних візерунків [10]. Орнамент – це складна система, що складається з різноманітних елементів, знаків або символів. Кожен з цих знаків має свою власну енергетику. Проте, взаємодіючи один з одним, вони утворюють синтетичну енергетичну картину. Кожен орнамент відображає певні аспекти життя та існування.

Хрести насправді є одними з найбільш розповсюджених і важливих символів у світі. Їх асоціації з Христом, перемогою світла над темрявою та вічним життям дійсно мають глибоке значення. Хрест втілює центральність у просторі, гармонію чотирьох стихій, він символізує багатогранність і невичерпність, подібно самому життю. Ще в дохристиянські часи хрест використовувався як оберіг від негативних впливів, і ця функція залишається актуальною й донині (Рис. А.1.6). Свастика, також відома як сарга, є однією з варіацій хреста і відрізняється динамічним рухом у своїй формі. Походження слова «свастика» з санскриту «свастя», що перетворилося на «щастя», пояснюється як «вхід у Небеса», - це пояснення висловлює дослідник Юрій Мельничук у контексті вишивання. Свастика символізує рух Сонця по екліптиці і має глибокий сакральний зміст. На позначення побудови Всесвіту також використовуються спіралі, безкінечність, сигми і хвилясті лінії, оскільки багато галактик мають спіральну структуру. Ці символи також виявляються в живих організмах, природних явищах, життєвих циклах та інших аспектах природи, що підкреслює їх універсальність та глибоке значення (Рис. А. 1.7).

Феномен символізму виникає в природному середовищі, де все, що спостерігає людина в рослинному світі, стає основою для надання символічного значення в уже зрозумілих виразах [6]. Пісні про рослини є втіленням краси України, духовної сили її народу та виявів любові до рідної землі. Ці пісні широко використовуються у різних обрядах, вишивці на сорочках і рушниках, зображенні на килимах і ліжниках, а також у прикрасах осель під час святкувань.

У народному мистецтві символ дерева життя часто представлений через явір, вербу, дуб, березу, яблуню чи грушу. Цей образ широко використовується як оберіг. Дерево життя можна побачити у вигляді прекрасного дерева або розкішної квітучої рослини, яка стоїть у вазоні, як орнамент та декорація на рушниках, одязі, килимах і панно, писанках, виробках із дерева, скла та кераміки, картині, витинанці та багатьох інших видах народної творчості. Дерево життя є символічною моделлю гармонійного злиття Всесвіту та людини, відображаючи три основні складові світу: коріння, що символізує зв'язок з минулим та традиціями; стовбур, що представляє сучасність та стабільність; та гілки та листя, що символізують різноманіття, зростання та розвиток (Рис. А. 1.8) [13].

Калина відіграє особливу роль у мистецтві українців, і це підкреслюється в українському прислів'ї: «Без верби і калини нема України». Цей кущ має глибоке символічне значення, що віддзеркалене в поетичних образах, піснях та легендах. Калина стала втіленням самої України, а у гімні січових стрільців «Ой у лузі червона калина...» вона уособлює Батьківщину. Завжди вважалося, що калина є священним символом, що відображає неперервність життя українського народу [12].

Майстри активно використовують народні символи в своїй творчості. Українська символіка часто зустрічається у вишиванках Ганни Фартушинської, Ольги Нарбут та Надії Вакуленко (Рис. А. 1.9), у писанках Анастасії Фоміної, Марії Любіч, Миколи Гончарука (Рис. А. 1.10), у килимах Олександра Бабенко, Ольги Пелюгіної (Рис. А. 1.11), у різьбленні Алли Маркар'ян, Антіна Павлося (Рис. А. 1.12), у витинанках Ірини Зяткіної, Олени Харченко, Віктора Співака (Рис. А. 1.13) та у вітражах Роксоляни Павлик.

Індивідуальний підхід до інтерпретації символів у творчості митця є дуже важливим і унікальним процесом. Кожен художник має своє власне світосприйняття та творчу концепцію, які впливають на те, як він сприймає та відтворює народні образи та мотиви. Це означає, що кожен твір мистецтва має

унікальний зміст та емоційне наповнення, яке відображає індивідуальність самого митця.

Символіка та інтерпретація народної обрядової тематики в творчості українських митців створює особливу цінність у декоративних композиціях. Вони не лише приваблюють естетично, але й мають великий внутрішній зміст. Ця символіка допомагає відкривати нові шляхи сприйняття та розуміння культурної спадщини, оскільки кожен художник у своїх роботах може передати своє унікальне бачення та інтерпретацію народних образів. Такі декоративні композиції стають не лише естетичними, а й глибоко наповненими і виразними відображеннями культурних цінностей.

Варто відзначити таких майстринь батику як Наталія Гронська, Лариса Лукаш та Тетяна Мисковець. Вони є винятковими майстринями батику, які вміло поєднують у своїх творах традиційні самобутні українські сюжети, мотиви та символи з сучасним баченням. Наприклад, на багатьох роботах Лариси Лукаш присутній символ дерева – дерева життя. В її творчості інтерпретацій даного символу дуже багато, але у кожній дерево розкривається, квітне, росте, що символізує цикл життя та його плінність. Також цікавою є робота «Посвята трипіллю», на якій зображені глеки з трипільськими візерунками-символами, які по вигляду та змісту перетинаються з українськими. Не оминула мисткиня і народні обрядові свята. У творі «Весільна» зображена пара молодят на фоні квітучого дерева. Вся картина наповнена атмосферою спокою, любові та тепла, завдяки поєднанню символів та гармонійного колориту [19].

Творчість Наталії Гронської насичена таємничим, сакральним змістом. Сакральні теми є одними з найпоширеніших для творчості українських митців. Але роботи Наталії привабливі своєю неоднозначністю у тлумаченні, вони мають інтелектуальний характер та парадоксальність у виразі образів (особливо в серії «Віщі сни», «Танець Саломеї», «Різновид сну» та інші). Світ, що описується в цих батиках-картинах, наповнений загадковістю, яка відволікає від щоденних тривог, а також примушує задуматися над вічними питаннями добра і

зла. Вся ця магія розкривається завдяки вмiлому поєднанню кольорів та символів сакрального значення. Твори Гронської залучають нас у забуті або непізнані світи [21].

Застосування народної обрядової тематики у творчості сучасних українських митців має значний вплив на розвиток сучасного мистецтва в Україні. Це сприяє збереженню та популяризації культурної спадщини, розвитку художніх технік та творчих підходів, а також взаємодії між традиційними та сучасними мистецькими виявами. Використання обрядових символів та мотивів дозволяє митцям не лише висловлювати свої ідеї та почуття, але й відтворювати важливі аспекти української культури та сприяти відновленню та підтримці традиційного народного мистецтва.

Висновки до розділу 1

Декоративно-прикладне мистецтво з використанням національної обрядової тематики має великий потенціал у формуванні та розвитку національної свідомості українського народу. Перш за все, воно є важливим засобом збереження культурної спадщини, передачі традицій та цінностей від покоління до покоління, що сприяє зміцненню національної ідентичності та почуття належності до власної культури.

Українські традиційні свята відіграють важливу роль у цьому процесі, оскільки вони створюють можливості для вивчення та усвідомлення прийдешнім поколінням свого коріння, формують патріотичні почуття та гордість за свою країну.

Особливості декоративних композицій з народною обрядовою тематикою в творчості сучасних митців дозволяють розширити художні можливості, створити унікальні твори, які не лише вражають своєю красою, але й мають глибокий символічний зміст, що сприяє внутрішньому розвитку особистості та розширенню культурного багатства країни.

Таким чином, використання народної обрядової тематики в декоративно-прикладному мистецтві відіграє важливу роль у розвитку національної свідомості, патріотичного виховання та збереження культурної спадщини, сприяючи гармонійному розвитку українського суспільства.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ В МАТЕРІАЛІ

2.1. Виникнення ідеї декоративної композиції на тему традиційних українських свят в техніці холодного батику

Робота над декоративною композицією на тему традиційних українських свят у техніці холодного батику починається з вибору теми і подальшого дослідження обрядових свят українського народу. Спочатку акцент було зроблено на двох святах – Весіллі та Івана-Купала. Ці обрядові свята були обрані з декількох причин на підставі більш детального ознайомлення з традиціям та звичаями українців [1; 14].

По-перше, вони мають глибокі корені в українській культурі та традиціях. Івана-Купала – це давнє язичницьке свято, пов'язане з вшануванням природи, плодючості та любові. Весілля ж є символом єднання двох сердець і сімейного щастя. Обидва свята втілюють у собі багату символіку, ритуали та обряди, що робить їх привабливими для втілення у мистецькій композиції. По-друге, обрані свята мають яскраві та красиві образи, які легко передати у техніці батику. Наприклад, образи вогню, квітів, трави, води, весільних українських костюмів та традиційних рушників можуть стати центральними мотивами у композиції, надаючи їй естетичну та символічну цінність. Також, обрана тематика має потужний емоційний заряд та відображає важливі аспекти українського життя та культури. Їх втілення у декоративній композиції покликане не лише створити декоративні образи, але й передати духовну глибину і значимість українських традицій та цінностей.

Після визначення з ідеєю того, що саме буде зображено, наступним етапом перед графічним пошуком композиції було – збір матеріалів та детальне вивчення зображень, пов'язаних з обрядами, символами та особливостями цих свят. Під час дослідження були враховані традиційні кольори, символічні образи

та характерні елементи, що використовуються під час відзначення цих українських свят.

Так в процесі попередніх пошуків ми з'ясували, що Івана Купала – це одне з найбільш поетичних та символічних свят в українській культурі, що має давні коріння та пов'язане з природними явищами. Одним із основних обрядів Івана Купала є паління вогню, що символізує очищення, відродження та захист від злих сил. Молодь та дорослі збираються навколо вогнища, стрибають через полум'я, пісні та танці, що відображають їхню радість та сплетеність. Також важливим елементом є купання у водоймах, що має енергетичні й очищувальні властивості. Символічні образи, що використовуються під час Івана Купала, включають в себе квіти, особливо маки та верби, які символізують життя та плодючість. Також використовуються вінки з трав, які носять на голові дівчата, щоб зберегти свою красу та здоров'я. Ще однією характерною особливістю є пошуки квітки папороті, яка, за легендою, приносить щастя та кохання тому, хто знайде її у ніч на Івана Купала. Це символізує надію та віру в чарівну силу цього свята. У цілому, Івана Купала – це час радості, веселощів та спільної злагоди з природою, який об'єднує людей із покоління в покоління, відображаючи багатогранність та глибину української культури.

Опускання вінків у воду може символізувати очищення душі та тіла, позбавлення від негативного та оновлення енергії. За віруваннями, вода має особливу силу в ніч на Івана Купала, тому опускання вінків може бути спрямоване на збереження краси, молодості та здоров'я дівчат. У деяких версіях обряду, опускання вінків у воду також може мати символічне значення надії на зустріч кохання або виявлення свого майбутнього чоловіка. Цей обряд також може відображати віддання та повагу до природи, бажання співіснувати з нею у гармонії. Нами було обрано саме цей сюжет адже даний обряд максимально підкреслює магію, радість, енергію та силу свята (Рис. Б.2.1.).

Також було проаналізовано низку джерел, що стосувалися традиційної української весільної церемонії, яка з великою емоційною піднесеністю,

різноманітністю обрядової символіки та музичними виступами, поетичністю обрядових дій з унікальними локальними дотичностями, існує й до сьогодні. З колишніх передвесільних звичаїв, що включали кілька обрядових дій – сватання, оглядини, заручини, - зараз здійснюється один, який зберіг назву «сватання» або «заручини». Сучасна церемонія перш за все виражає добровільний союз між молодими та позитивне ставлення до нього їхніх батьків. Під час заручин відбувається традиційний обмін хлібом між сватами, перев'язування рушниками та інші обрядові дії (Рис. Б.2.2.). У сучасному весільному обряді залишається традиційний елемент - весільний хліб. Це може бути коровай, дивень, лежень, медяники, верчі, калачі, шишки, гільце. Вироби з тіста виготовляють майже у всіх сільських районах України [23].

В процесі пошуків та роздумів було вирішено відмовитися від ідеї зображення свята Івана Купала на користь більш повного розкриття теми весілля та заручин для створення цільного диптиху, який передає ідею свята появи нової сім'ї від заручин до весілля (Рис. Б.2.3-10.).

Український традиційний обряд заручин є важливим етапом у підготовці до весілля, символізуючи зародження нової родини та схвалення майбутнього шлюбу обома родинами. Заручини починаються з домовленості між батьками молодого та молодої після сватання, коли батьки наречених дають свою згоду на шлюб і призначають день для заручин. Вибирається відповідне місце для проведення обряду, зазвичай це будинок нареченої. У призначений день молодий зі своїми батьками та близькими родичами прибуває до будинку нареченої, де їх зустрічають батьки молодої, її родичі та друзі. Зустріч супроводжується піснями та жартами, додаючи урочистості та радості до події.

Одним з головних моментів заручин є обмін хлібом між родинами. Хліб, зазвичай прикрашений, символізує достаток і благословення на майбутнє подружнє життя. Батьки молодого і молодої обмінюються хлібом, що символізує їхнє благословення на шлюб дітей та єднання двох родин. Після цього молодий і молода обмінюються обручками або символічними подарунками,

підтверджуючи свою обіцянку одружитися. Обручки можуть бути простими або з особливими прикрасами, залежно від традицій та можливостей родин. Далі свахи перев'язують молодих рушниками, що символізує єдність і непорушність їхнього союзу. Рушники часто виготовляються вручну і прикрашаються вишивкою, яка має символічне значення. Після формальних церемоній родини сідають за святковий стіл. Застілля супроводжується піснями, танцями та виголошенням тостів на честь молодих. Подаються традиційні страви, що символізують достаток і щастя в майбутньому житті.

Після застілля родини обмінюються подарунками, які символізують добробут та благословення. Молоді отримують благословення від батьків та старших родичів на щасливе подружнє життя. Цей обряд є важливим кроком на шляху до весілля, який не лише підтверджує серйозність намірів молодих, а й зміцнює зв'язки між родинами. Він втілює в собі багатовікові традиції та культурні цінності, що передаються з покоління в покоління, надаючи особливого значення кожному етапу підготовки до одруження.

Після збору необхідних матеріалів розпочалася робота над самою композицією. Були вибрані ключові образи та символи, які найкраще передавали багатство і глибину традиційних українських свят. Для цього були використані техніки холодного батику, які дозволяють створити витончені візерунки та насичені кольори.

2.2. Формування задуму декоративної композиції: вибір сюжету, форескізна, ескізна робота, стилізаційний відбір

Кваліфікаційна робота являє собою декоративну композицію в техніці холодного батику (диптих) із зображенням елементів обрядових свят (сватання та весілля), які відіграють важливу роль в культурі та побуті українського народу.

Весілля – це одне з найбільш значущих та вражаючих подій у житті багатьох людей. Це свято любові, об'єднання та радості, яке відображає

культурні та соціальні цінності суспільства. Весільні обряди, символіка та традиції мають глибокі історичні корені та символічне значення, відображаючи розвиток суспільства та його вірування. Це свято, де кожна деталь має важливе значення, від квітів та вінків до обручок та весільного хліба.

Крім того, весільні обряди мають великий художній потенціал. Естетика весільного свята, його краса та романтика можуть бути чудово відтворені через мистецтво: від живопису та скульптури до літератури та музики. Картини весільних сцен, поезія про кохання та щастя, музичні композиції, що відображають радість цього свята - це лише деякі з варіантів, які можуть бути створені на основі теми весілля.

Після визначення з сюжетом почалася робота над лінійними та тоновими ескізами. Лінійний і тоновий ескізи важливі для художнього творчого процесу з різних причин. По-перше, лінійний ескіз допомагає встановити основні контури і композицію майбутнього твору, визначити пропорції та розміри, а також розташування деталей. Тоновий ескіз, у свою чергу, допомагає визначити основні тонові плями, контрастність, тіні та світлі плями для створення відчуття об'єму та глибини у роботі. Ці ескізи також дозволяють експериментувати з різними композиціями, елементами та техніками, досліджувати варіанти та уточнювати ідеї перед початком основної роботи. Вони служать як важливий крок у підготовці до виконання мистецького твору, допомагаючи художникові краще розуміти та реалізувати свою концепцію.

Також важливим етапом, під час роботи над практичною частиною, стало виконання ескізних пошуків в кольорі. Важливо було обрати той колорит, який буде максимально відтінити основну ідею та особливість кожного свята.

В процесі пошуків колориту для нашої композиції ми зважали на те, що він може бути насиченим та емоційним. Теплі відтінки червоного, жовтого, помаранчевого та бурштинового відтворюють вогонь та пристрасть свята. Зелені відтінки використовуються для природних елементів – лісу, трави, листя та квітів. Блакитні та сині відтінки створюють атмосферу водяних поверхонь.

Золотисті кольори додають магічності та святковості. Темні відтінки використовуються для тіней та створення глибини. Яскраві кольори використовуються для квітів, вінків та декоративних елементів, підкреслюючи живість та радість свята. Такий колорит відображає основні теми та атмосферу народного свята, створюючи враження живописного та насиченого святкового образу.

Колористичне рішення для зображення весілля також може бути різноманітним та насиченим, залежно від тематики та настрою події (Рис. Б.2.11-14.). Основні кольори, які часто використовуються, включають білий та кремовий для символіки чистоти та радості, рожевий для ніжності та романтики, золотий та сріблястий для вишуканості, червоний для вираження любові та енергії, зелений для свіжості та гармонії, а також лавандовий та фіолетовий для романтичного настрою. Ці кольори можуть бути використані у весільних сукнях, квітах, декораціях та інших елементах оформлення, створюючи враження мрійливого та чарівного образу святкової події.

Слід сказати, що важливим під створення ескізів стало стилізування форми. Створення стилізації в батику важливе з кількох причин. По-перше, стилізація – це процес або метод, за допомогою якого художник або дизайнер перетворює реальні об'єкти, сцени або форми в абстрактні або стилізовані варіанти [7]. Це важливий елемент в мистецтві, дизайні та різних галузях культури, який дозволяє виразити індивідуальний стиль, погляди та емоції митця. дозволяє художникам розробляти унікальний та власний стиль, що відрізняє їх роботи та виражають індивідуальність майстра. Крім того, стилізація може абстрагувати реальні об'єкти та сцени, надаючи їм абстрактний характер, який може відкривати нові шари сприйняття для глядача. Вона також може підкреслити особливості об'єктів або сцен, створюючи виразні та експресивні композиції. Технічно стилізація дозволяє використовувати різні текстури, узори, символи та абстракції, розширюючи творчий потенціал митця та збагачуючи його роботи. Таким чином, стилізація в батику не лише надає

унікальність та індивідуальність роботам, а й відкриває широкий спектр можливостей для творчого вираження та емоційного збагачення мистецької творчості.

2.3. Особливості виконання роботи в матеріалі

Батик, одна з форм декоративно-прикладного мистецтва, спрямована на передачу естетичних і художніх якостей предметів побуту, які призначені для практичного використання. Одночасно батик є формою мистецтва текстилю. Художні текстильні вироби виготовляються як вручну, так і за допомогою механічних верстатів і відрізняються особливою орнаментикою, поєднанням кольорів та високою майстерністю виконання. Вони знаходять декоративне застосування в інтер'єрах будинків, як завіси, драпіровки, скатертини, а також у вигляді одягу, оббивки меблів тощо.

Хоча батик і займає важливе місце серед декоративних мистецтв, але тільки останні десятиліття його почали сприймати як серйозну творчу працю художника. Тематика і сюжети батика так само різноманітні, як у живописі. Тому, якщо раніше батик асоціювався переважно з квітами та абстракціями, то сьогодні він втілює яскраві сюжети і цікавих персонажів.

Сучасні методи ручного розпису тканини, які ґрунтуються на традиційних засадах, отримали нові можливості завдяки впровадженню клейкого матеріалу, відомого як резерв. Цей прогрес сприяв виникненню зовсім нової техніки розпису, яку ми знаємо як холодний батик.

Для виконання холодного батика необхідно мати певні матеріали, інструменти та обладнання. Робота проводиться на рамах, що дозволяє зручно виконувати нанесення резерву та фарбування тканини. Для нанесення контурів малюнка резервом використовують скляні трубочки або рейсфедери. Для нанесення фарб застосовують різні пензлі – від великих для заливки фону до тонких для розпису деталей. Також можна використовувати ватні тампони різних розмірів [5].

Важливо, щоб тканина для холодного батіку була гладкою, без вузликів та потовщень, щоб фарба рівномірно наносилася і не розтікалася нерівномірно. Матеріал, призначений для фарбування, повинен володіти високою здатністю до просочування. Тканина, пофарбована без попередньої ретельної підготовки, погано профарбовується. Кращі барвники для розпису – анілінові, які готуються за вказаним на пакеті рецептом.

Особливість резерву для холодного батіку полягає у використанні гумового клею та бензину, що дозволяє створювати чіткі малюнки, які добре видно на тканині. Після нанесення резерву та фарбування тканину фіксують, щоб забезпечити стійкість барвника [4].

Під час розпису тканини цим методом резервний склад захищає контури малюнка від фарби, створюючи замкнуті лінії. Розпис виконується за допомогою спеціальних трубочок або резервів, які дозволяють наносити фарбу тільки на вільні площини. Таким чином, можна використовувати будь-яку кількість кольорів для створення малюнка на тканині.

Після того як контури малюнка зарезервують на тканині і нанесуть барвники, виникають кольорові візерунки з білими контурами, які допомагають зберегти цілісність та композиційний баланс малюнка, задуманого художником. Для цього використовують гумові резерви, які попередньо підфарбовані масляними фарбами. Цей спосіб розпису відрізняється тим, що обов'язковий кольоровий контур додає малюнку графічну чіткість і дає змогу використовувати його для створення різноманітних орнаментів.

Висновки до розділу 2

У другому розділі надано обґрунтовано виникнення ідеї для створення декоративної композиції в техніці холодного батіку на теми традиційних українських свят. Для цього описані обрані народні свята – Івана Купала, Заручини, Весілля. Висвітлені етапи виникнення ідеї, формування задуму що є важливим кроком у творчому процесі. Частиною цього етапу був вибір сюжету,

який відображає тему та стиль роботи. Після цього тривала форескізна та ескізна робота, в процесі якої ми визначалися з композицією, образами та здійснили вибір декоративних елементів, які допомагали досягти бажаного ефекту.

Особлива увага була приділена техніці виконання в холодному батику, що вимагає вміння працювати з гумовими резервами та барвниками, а також правильно застосовувати їх для створення білих контурів та кольорових візерунків. Важливим для батику був стилізаційний відбір, що дозволив знайти свій стиль у передачі образів та додати роботі характерності традиційних українських мотивів.

Підсумовуючи можна зробити висновок, що виконання кваліфікаційної роботи в техніці холодного батику вимагає від художника-педагога глибоких знань та вмінь у роботі з матеріалом, а також творчого підходу до створення декоративної композиції з використанням традиційних українських мотивів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було досліджено образні можливості українських народних свят як засобу розвитку національної свідомості учнів, а також використання техніки холодного батику для створення декоративних композицій з цієї теми. Кваліфікаційна робота складається з двох розділів – «Розвиток національної свідомості засобами декоративно-прикладного мистецтва» та «Методика виконання кваліфікаційної роботи в матеріалі».

У першому розділі розглянуто сутність та визначення національної свідомості, використання українських традиційних свят як інструменту для її розвитку. Також увага приділена особливостям декоративних композицій з використанням народної обрядової символіки в творчості українських митців. В цьому контексті важливо зазначити, що вивчення традицій та звичаїв відіграє ключову роль у формуванні патріотичного та культурного статусу особистості молоді.

Також у другому розділі представлено методику виконання кваліфікаційної роботи в техніці холодного батику на тему українських свят. Проаналізовано виникнення ідеї декоративної композиції, формування задуму, вибір сюжету та особливості виконання роботи в матеріалі. Цей розділ дозволяє узагальнити практичний досвід створення мистецьких творів з урахуванням тематики українських свят.

В результаті дослідження можна зробити висновок, що використання традиційних українських свят у контексті холодного батику є важливим методом формування національної свідомості школярів, оскільки сприяє збереженню і популяризації культурної спадщини, підвищенню інтересу до власної історії та традицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артюх Л. Звичаї українців у народному календарі. Балтія-Друк, 2012. 224 с.
2. Багнюк А. Символи українства. Тернопіль: Навч. книга-Богдан, 2010. 510 с.
3. Боришевський М.Й. Національна самосвідомість у громадському становленні особистості. Київ, 2000. 64 с.
4. Валько А. Вивчення мистецтва художнього розпису тканин у профільних класах. *Трудова підготовка в закладах освіти*, 2007. №2. С. 23-28.
5. Ветрова О. Розпис по тканині. Батик, «Арт-батик». *Трудове навчання*, 2011. № 4. С. 2011, № 4. С. 20-29.
6. Войтович В. М. Українська міфологія. Київ: Либідь, 2002. 663 с.
7. Гарбузенко Л., Стогодюк С. Стилізація як художній засіб у декоративно-прикладному мистецтві. Матеріали конференцій МЦНД, Червень 2020, С. 215. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/article/view/3603> (дата звернення: 05.04.2024).
8. Горелов М. Українська етнічна нація. Київ: Еко-продакшн, 2012. 174 с.
9. Горшкова О. Громадянська освіта: проблеми й методичні пошуки. *Шкільний світ*, 2007. № 9. С. 1–24.
10. Дмитренко М. Українська міфологія. Символіка. Харків: Фоліо, 2020. 216 с.
11. Жайворонок В. Антологія знаків української етнокультури. Київ: Наук. думка, 2018. 758 с.
12. Зволінський А. Ілюстрований словник символів. Львів: Простір-М, 2018. 219 с.
13. Качалаба П. Короткий словник українських народних символів. Київ: Просвіта, 2010. 48 с.

14. Ковалевський О. Українські традиції. Харків: Фоліо, 2011. 576 с.
15. Концепція національного виховання студентської молоді. *Освіта та управління*. 2009. № 2. С. 80–83.
16. Кресіна І. О. Національна свідомість: сутність, основні складові та рівні функціонування. *Нова політика*, 1998. С. 12-19.
17. Кузь В., Руденко Ю., Сергійчук З. Основи національного виховання: Концептуал. Положення. Київ: Інформ. вид. центр «Київ», 1993 (Ч.1). 152 с.
18. Кутняк І.М. Національна свідомість у контексті антропологічно-екзистенційного виміру. *Мультиверсум. Філософський альманах* : збірник наукових праць. / Гол. ред. В.В.Лях. К.: Центр духовної культури, 2004. № 41. С. 184-194.
19. Лариса Лукаш. URL: <https://kyiv.gallery/ru/lukash-larisa> (дата звернення: 03.05.2024).
20. Мартинюк І. Національне виховання: Теорія і методологія: Метод. посібник. 1995. 160 с.
21. Наталія Гронська «Віщі сни» URL: https://www.mundm.kiev.ua/EXHIBIT/N_GRONSKA.SHTML (дата звернення: 03.05.2024).
22. Проценко О., Лісовий В. Націоналізм: Антологія. Київ: Смолоскип, 2000. 858 с.
23. Свята та обряди трудящих Києва / За ред. Б. В. Попова. К.: Наук. думка, 1982. 228 с.
24. Сміт Е. Д. Національна ідентичність. Пер. з англ. П. Таращук. Київ: Основи, 1994. 223 с.
25. Сулятицький М. До джерел української духовної традиції. *Слово і Час: науково-теоретичний журнал*. 2012. № 6. С. 115–116.
26. Супруненко В. Народини: Витоки нації: символи, вірування, звичаї та побут українців. Запоріжжя: МП Берегиня, 1993. 256 с.

27. Як українські художники фіксують війну в Україні. URL: <https://marieclaire.ua/uk/lifestyle/yak-ukrayinski-hudozhniki-fiksuyut-vijnu-v-ukrayini> (дата звернення: 07.05.2024).

28. Як війна змінила суспільну свідомість українців: соціологічні дослідження. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/yak-viy-na-zminyla-suspilnu-svidomist-ukrayintsiv-sotsiolohichni> (дата звернення: 15.03.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Ілюстрації до розділу 1

Рис. 1.1. Василь Корчинський «Весняний гомін» (за творами П. Тичини),
2010

Рис. 1.2 Віра Лимаренко «Гопак», 1954

Рис 1.3 Ганна Фартушинська. Косівська вишивка, рушник

Рис. 1.4. Юлія Бурко. Колекція писанок

Рис. 1.5. Ігор Радиш. Колекція глечиків з трипільським розписом

Рис.1.6. Лідія Колесник. Лялька мотанка «Україночка»

Рис.1.7. Лариса Пілюгіна. Чоловіча вишиванка

Рис.1.8 Маріанна Любас. «Сиділа квочка коло кілочка»

Рис.1.9. Надія Вакуленко. Вишиванки та рушники

Рис.1.10. Микола Гончарук. Писанки

Рис.1.11 Олександр Бабенко. Килим

Рис.1.12. Алла Маркар'ян. Різблення на підносі

Рис.1.13. Олена Харченко «Хортицький Дуб-Стародуб»

Ілюстрації до другого розділу

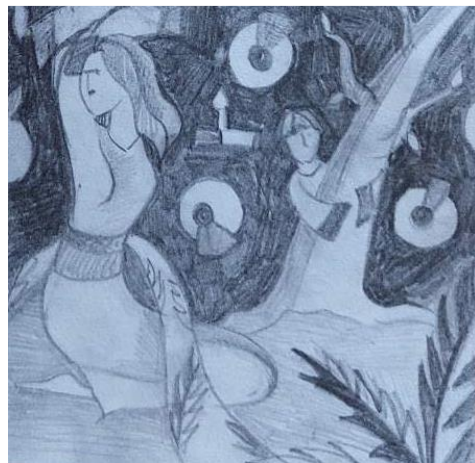

Рис. 2.1. Пошукові ескізи до свята Івага-Купала

Рис.2.2. Пошукові ескізи до весільної церемонії

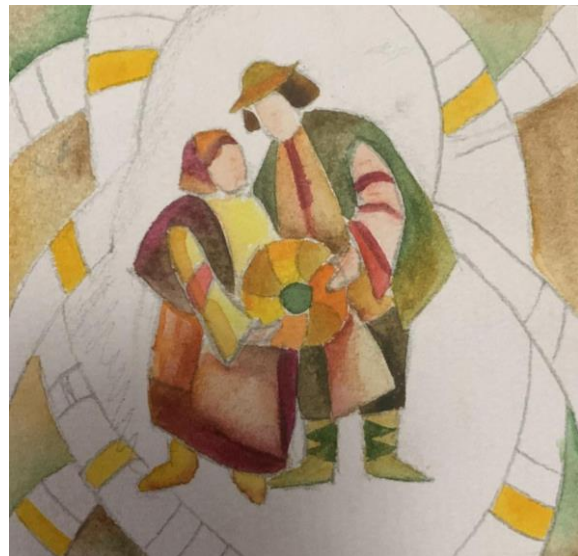
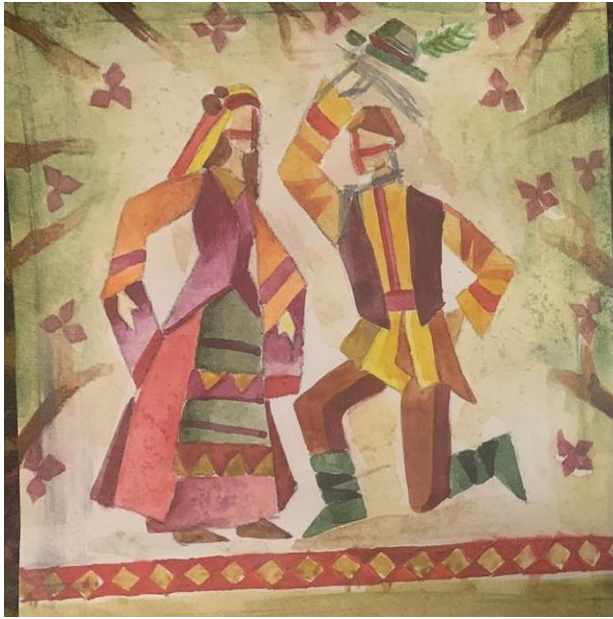

Рис. 2.3-10. Пошуковий матеріал для диптиху (заручини та весілля)

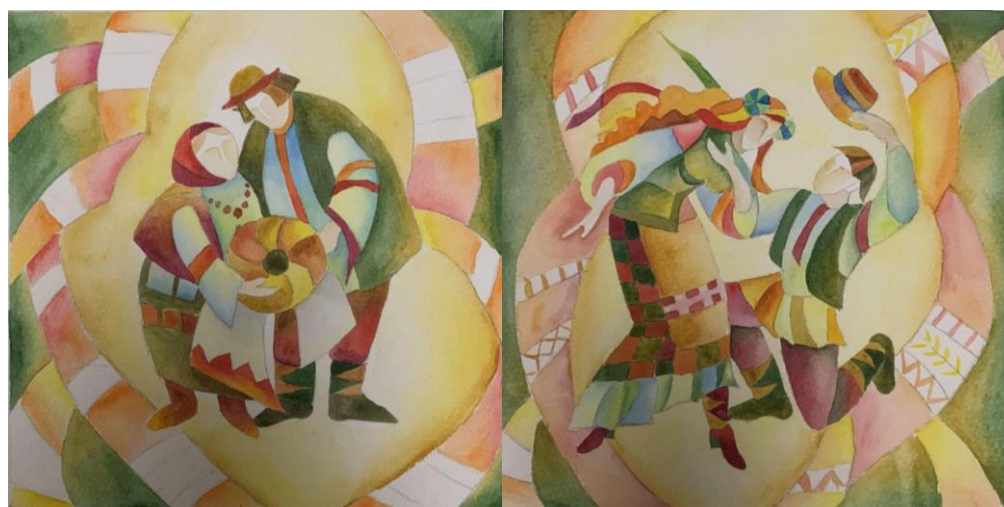
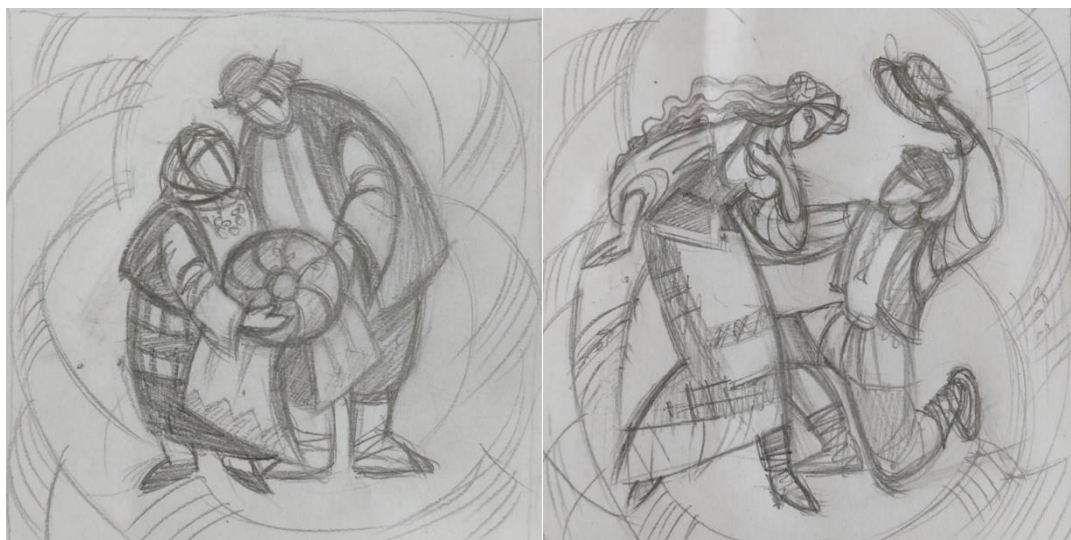

Рис. 2.11-14. Затверджені тонові та кольорові ескізи оригіналів

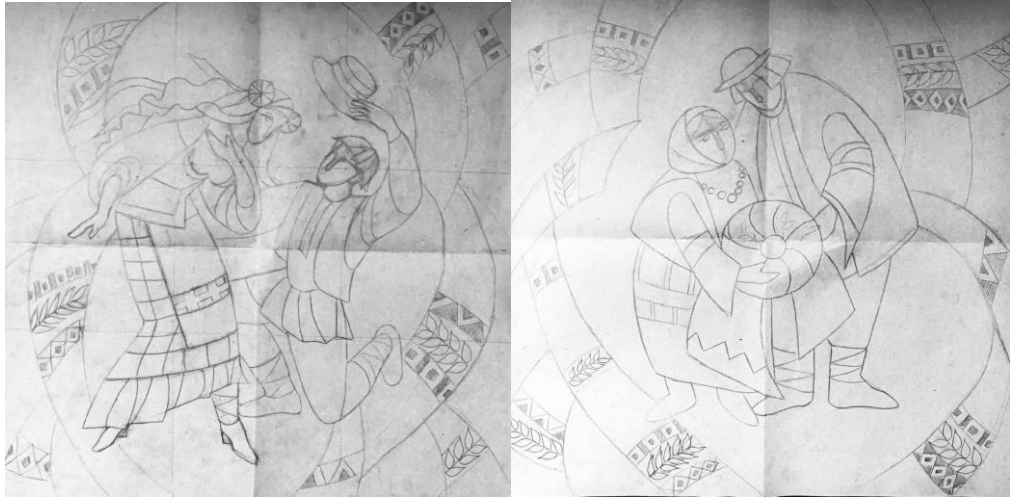

Рис. 2.15-16. Картони до кваліфікаційної роботи